

POLITICKA KORUPCIJA

POJAM

Najteži vid korupcije po svojim posledicama je politicka korupcija. To je korupcija na visokom nivou prisutna medju visokim drzavnim funkcionerima i predstavlja zloupotrebu poverene vlasti u privatne svrhe zarad ostvarivanja nezakonitih i nelegitimnih ciljeva. Ona se razlikuje od sitne administrativne korupcije koja se odnosi na sluzbenike zaduzene za sprovođenje odluka i propisa.

Elite mogu preko političke korupcije uzurpirati javni interes i učiniti da korist ostvaruje neka manjina. Politička korupcija služi upravo da manjina (interesna grupa) zaobiđe javni interes i preko političke korupcije ostvari socijalno bolji položaj. Taj položaj im kasnije omogućava da ojačaju i zadrže svoj položaj i moć. Moglo bi se reći da **politička korupcija podstiče socijalne razlike kada se omogućava da neka manjina ostvaruje najveću korist u zajednici.**

UZROCI

Uzroci političke korupcije variraju u zavisnosti od drzave i društva. Kao društveni preduslov korupcije javlja se karakter medjuljudskih odnosa u društvu. To ćemo potkrepiti primerom ' Jedan indiski antropolog je početkom 90 tih god. načinio komparativnu analizu odnosa ljudi u danskom i indijskom selu. Medjuljudski odnosi u danskom selu prema ovom nalazu bili su površni dok su u indijskim bili veoma bliski, pa će se samim tim ukoliko bi neko iz indijskog sela postao državni službenik nastavio bi da se ponaša prema već utvrđenom kulturnom modelu i bio bi pristrasan pri donošenju odluka u korist svojih rođjaka, prijatelja i komsija. Iz ovog izvodimo zaključak da su pogodnije tlo za korupciju društvene zajednice u kojima vladaju bliski odnosi jer je koren političke korupcije namera narušavanja nepristrasnosti pri donošenju odluka u cilju prisvajanja nekih pogodnosti.

Postoje posredni i neposredni faktori koji uticu na pojavu korupcije u politici. Neposredni faktori su obimna pravna regulativa, izdavanje različitih vrsta administrativnih dozvola i odobrenja, nejasni poreski propisi, obezbeđivanje dobara i usluga po cenama nizim od trzisnih i druge diskrecione odluke (u pogledu privatizacije, upotreba nepokretnosti u drzavnoj svojini, stranih investicija...) U posredne faktore spadaju: los kvalitet cinovnickog aparata, visna zarada u javnom sektoru, los kazneni sistem i kaznena politika, losi institucionalni mehanizmi kontrole i netransparentnost pravila zakona i procedura.

Medju glavne probleme spada i nedovoljna reforma pravosudja, anti korupcijskih zakona, vaninstitucionalna moc politickih stranaka koja utice na rad javnog sektora, netransparentan proces donosenja odluka.

Oblici političke korupcije su-1. Pronevera novca iz javnog budzeta 2. omogućavanje privatnom sektoru da kupi političke uticaje 3. korupcija u predizbornoj kampanji-politika cesto funkcionise

prema principima ponude i tražnje tako što političari i političke stranke radi pribavljanja sredstva za predizborne kampanje osvajanjem velikog broja glasova na izborima svojim finansijerima, simpatizerima i članovima nude odgovarajuće pogodnosti po dolasku na vlast u zamenu za finansijsku podršku, glas i članstvo.

Na taj način politika u savremenim demokratskim državama zasnovanim na tržišnoj ekonomiji i slobodnoj konkurenciji narušava osnovne principe funkcionisanja društvenog i privrednog života dovodeći do nelojalne konkurencije i loših kadrovskih rešenja. 4. uticanje na pravni sistem. Narocito opasan je uticaj političke korupcije na pravosuđe, zbog toga što je zadatak pravosuđa da zaštiti sprovođenje principa ustavnosti i zakonitosti i da teži ostvarivanju pravde, a korumpirano pravosuđe nužno generise povećanje korupcije u drugim sferama. Korupcija ima u pravosuđu dvostruku štetnu posledicu, tako što uništava pravosudni sistem kao element državne vlasti a i kvazi zakonito odvijanje odnosa u sferi iz koje je došla u pravosuđe. Nezavisno sudstvo mora imati svoje stvarno, opipljivo prisustvo, a ne samo kao proklamovano, i da sam izbor sudija ne sme liciti na izbor simpatizera u stranačke organe i da sudjenje ne predstavlja vaganje snage suprotstavljenih političkih interesa.. 5. zarobljavanje pravne države – uticanje na zakonodavnu vlast, radi donošenja propisa u korist pojedinih interesnih grupa – to podrazumeva da donošenja propisa odnosno zakona u skladu sa privatnim interesima koruptora. Na taj način korupcija omogućava kroz zakone da se parcijalni interes grupa nametne kao opšti društveni interes.

Pravni uzroci Korupcije – su oni koji leže u karakteristikama pravnog sistema tu spada neusklađenost pravnog sistema, gde je narocito opasno kada neusklađenost ima vremensku dimenziju, kada se određeni propisi bitno menjaju a drugi ne prate te promene. Prenormiranost usporava pravni život i na taj način omogućava prodor korupcije (spoljno trgovinsko i devizno poslovanje, urbanistička i građevinska regulativa...) Pravne praznine omogućavaju državnim organima veliku slobodu u izboru načina na koju će urediti taj pravni odnos i taj prostor otvara vrata korupciji.

Osnovni izvor korumpiranosti u politici – je finansiranje političkih partija. Postoji nekoliko modela finansiranja političkih partija – model autonomije (zastupljen u švedskoj gde stranke samostalno uređuju, prikupljaju i troše finansijska sredstva) model transparentnosti (građani

ostvaruju pravo na uvid u partijske fondove, njihove izvore i način korišćenja-Nemacka) ,zastupnički model(formiranje posebnog državnog tela koje će voditi računa o postovanju zakona koji regulisu i finansiranje političkih stranaka –SAD).

Prema našim prethodnim zakonskim rešenjima ona koja su stvarala najveće probleme u praksi su mogućnost primanja priloga u gotovom novcu bez obrira na iznos, i to što su predmet kontrole bile samo političke stranke a ne i grupe građana a koje mogu učestvovati na izborima. Ključni problem u našoj zemlji ogledao se u odsustvu istinske kontrole finansiranja jer su tela kojima su podnoseni relevantni izveštaji(Skupštinski odbor,RIK) bili pretežno sastavljeni od predstavnika samih stranaka koji nisu pokazali dovoljno političke volje da se nose sa tim problemom. Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije, sve te ingerencije su prebacene na Agenciju. Javnost je posebno osetljiva na pitanje uticaja krupnog privatnog kapitala(tajkuna) na donošenje političkih odluka od javnog interesa. Neophodno je što pre pravno regulisati sferu dozvoljenog lobiranja i legitimnog uticaja privatnog interesa.

Patokratske tendencije se ogledaju u svojevrsnoj feudalizaciji resora koji se dele po obrascu sistema plena, državnom upravom i javnim preduzecima prema kriterijumima partijske pripadnosti i podobnosti.

Tip korupcije je isti bez obzira da li se korupcijom bavi najniži državni činovnik ili ministar. Bitno je da se pojedinci stavljaju izvan zakona, u sopstvenom interesu i da država nije naklonjena toj njihovoj delatnosti. To je uobičajna tzv decentralizovana korupcija. Međutim u mnogim zemljama u tranziciji i razvoju, igra se na znatno višem nivou. Mocni pojedinci i grupe pokušavaju da osvoje državu tj da je stave pod svoju kontrolu i iskoriste za sopstveno bogacenje. Dva teorijski čista tipa političke korupcije su: decentralizovana i centralizovana. Kod decentralizovane korupcije država je poštena, a korupcijom se bave državni službenici za svoj račun, strepeći da će biti uhvaćeni i kažnjeni. Centralizovana korupcija predstavlja potpuno drugačiji tip vladajućeg kruga, gde državni vrh postaje generator korupcije a državni aparat instrument za bogacenje. Kao osnovni pojavnici oblici se mogu izdvojiti: davanje i primanje mita, posredovanje u davanju i primanju mita (tzv. trgovina uticajem), zloupotrebljavanje službenog položaja (na različite načine), protivzakonito korišćenje raspoloživih sredstava (u vidu posluge ili pronevere), nepotizam itd korupcije, kod koga se odbacuje pretpostavka o poštenju države i onih koji je vode.

Efekti

Politička korupcija predstavlja naročito opasan oblik korupcije, kako zbog toga što se prožima kroz gotovo sve sfere države i društva, tako i zbog toga što daje veoma široka ovlašćenja. Kao takva, korupcija u politici se odražava na administraciju, pravosuđe, privredu, obrazovanje,

zdravstvo, ekologiju, javnu bezbednost i slično i na taj načini dovodi do sveopšteg bezakonja i sunovrata .

Posledice

Posledice korupcije prema nacionalnoj strategiji za borbu protiv korupcije dele se na ekonomske i društveno politicke. Ekonomske-ugrozavanje trzisne ekonomije ,smanjenje drustvenog proizvoda ,umanjenje investicija,povecanje zaduzenosti zemlje,porast siromastva gradjana.

U društveno –politicke spadaju : ugrozavanje demokratskih institucija,povecanje troskova funkcionisanja drzave, nepoverenje gradjana u institucije drzave,sirenje organizovanog kriminala, razaranje moralnih vrednosti drustva, apatija gradjana.

Politickom korupcijom unistava se odnos poverenja izmedju politicara i gradjana,narusava se kredibilitet demokratskih institucija,gubi se poverenje javnosti u drzavne institucije.

U privatnom sektoru, korupcija povecava troskove poslovanja kroz cenu ilegalalnih placanja, troskove upravljanja pregovora sa zvanicnicima, i iako neki tvrde da korupcija smanjuje troskove skracivanjem birokratije, dostupnost mita moze da podstakne zvanicnike da izmisle nova pravila.